

Warszawa, dnia 30 października 2012 r.

KANCELARIA SENATU
BIURO KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ
DZIAŁ PETYCJI I KORESPONDENCJI

BKS/DPK-134/28027/12 MK

Nr: 28027	Data wpływu 28 grudnia 2011 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 24 października 2012 r.

PRAWO KARNE

TEMAT

**UCHYLENIE ART. 212 KODEKSU KARNEGO
(ZNIESŁAWIENIE - POMÓWIENIE)**

WNOSZACY PETYCJE: petycja indywidualna

Mariusz Ś.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą w sprawie uchylenia art. 212 Kodeksu karnego.

UZASADNIENIE WNOSZACEGO PETYCJE:

Autor petycji postuluje uchylenie art. 212 Kodeksu karnego (k.k.) penalizującego zniesławienie. Wnoszący petycję opisał swoje doświadczenia ze stosowaniem tego przepisu, w związku z zamieszczeniem przez niego na stronie internetowej Radia Zachód zapytania dotyczącego okoliczności zatrzymania przewodniczącego Rady Powiatu. Informację uzyskał od osób trzecich, w rzeczywistości okazała się ona nieprawdziwa. Dziennikarz radiowy po zapoznaniu się z wpisem zgłosił sprawę do prokuratury, a wobec autora pytania wszczęto postępowanie sądowe. Mimo, że autor wpisu przyznał się do winy i wielokrotnie przeproszał osobę pomówioną za jego treść, to został skazany z art. 212 k.k.

Autor w procesie sądowym w I instancji udowodnił, że nie był informatorem a jedynie ciekawym autentyczności plotek, które od wielu dni krążyły po gminie W. Zdaniem wnoszącego petycję konsekwencje, które musi ponieść - utrata mandatu radnego oraz prawa wykonywania zawodu nauczyciela - są nieproporcjonalne do przypisanej mu winy.

Autor petycji popiera kampanię Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka dotyczącą usunięcia artykułu 212 z systemu prawa karnego.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 ze zm.) w art. 212 stanowi, że kto pomawia inną osobę, grupę osób, instytucję, osobę prawną lub jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej o takie postępowanie lub właściwości, które mogą poniżyć ją w opinii publicznej lub narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, zawodu lub rodzaju działalności podlega grzywnie lub karze ograniczenia wolności.

Jeżeli sprawca dopuszcza się wyżej wymienionego czynu za pomocą środków masowego komunikowania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

W razie skazania sąd może orzec nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego, Polskiego Czerwonego Krzyża albo na inny cel społeczny wskazany przez pokrzywdzonego.

Ściganie przestępstwa określonego w art. 212 odbywa się z oskarżenia prywatnego.

W myśl art. 213 § 1 k.k. przestępstwo zniesławienia nie występuje w sytuacji gdy

zarzut uczyniony niepublicznie jest prawdziwy.

Zgodnie z art. 213 § 2 k.k. nie popełnia przestępstwa pomówienia, ten kto publicznie podnosi lub rozgłasza prawdziwy zarzut dotyczący postępowania osoby pełniącej funkcję publiczną lub służący ochronie społecznie uzasadnionego interesu.

Jeżeli zarzut dotyczy życia prywatnego lub rodzinnego, dowód prawdy może być przeprowadzony tylko wtedy, gdy zarzut ma zapobiec niebezpieczeństwu dla życia lub zdrowia człowieka albo demoralizacji małoletniego.

Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie 4 listopada 1950 r. – w art. 10 § 1 stanowi, że każdy ma prawo do wolności wyrażania opinii. Prawo to obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei bez ingerencji władz publicznych i bez względu na granice państwowe.

W myśl art. 10 § 2 Konwencji korzystanie z prawa do wolności wyrażania opinii pociąga za sobą obowiązki. Nadto odpowiedzialność może podlegać takim wymogom formalnym, warunkom, ograniczeniom i sankcjom, jakie są przewidziane przez ustawę i niezbędne w społeczeństwie demokratycznym w interesie bezpieczeństwa państwowego, integralności terytorialnej lub bezpieczeństwa publicznego ze względu na konieczność zapobieżenia zakłóceniu porządku lub przestępstwu, z uwagi na ochronę zdrowia i moralności, ochronę dobrego imienia i praw innych osób oraz ze względu na zapobieżenie ujawnieniu informacji poufnych lub na zagwarantowanie powagi i bezstronności władzy sądowej.

PRACE LEGISLACYJNE:

Brak.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Izba Wydawców Prasy oraz **Stowarzyszenie Gazet Lokalnych** prowadziły przed wyborami parlamentarnymi w 2011 r. kampanię „Wykreśl 212 k.k.”. Celem kampanii było wskazanie, że przestępcą z art. 212 k.k. (zniesławienie) może zostać każdy obywatel, niezależnie od tego czy jest dziennikarzem, blogerem czy też internautą. Organizatorzy zwracali uwagę na wiążące się z tym zagrożenia dla swobody wypowiedzi i wskazywali alternatywną metodę egzekwowania odpowiedzialności sprawców zniesławienia na drodze postępowania cywilnego.

W lipcu 2012 r. organizacje zwróciły się także do Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego z apelem o zniesienie odpowiedzialności karnej za zniesławienie poprzez

usunięcie z ustawy - Kodeks karny art. 212. Z dołączonych do apelu statystyk wynika, że w Polsce liczba skazanych za zniesławienie systematycznie rośnie. W 2000 r. było ich 44, w 2006 r. - 176, w 2008 r. - 194, w 2010 r. - 246.

Sprawy z tytułu zniesławienia dotyczą najczęściej obywateli, którzy komentują otaczającą ich rzeczywistość, składają pisemne oraz ustne wnioski do władz, a także są użytkownikami internetowych środków przekazu. Liczne są również procesy o zniesławienie wytaczane dziennikarzom opisującym nieprawidłowości w działaniach władzy lub businessu. **Choć w świetle wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 12 maja 2008 r., sygn. akt SK 43/05**, istnieje domniemanie, że dziennikarz zawsze działa w uzasadnionym interesie publicznym to do niego należy udowodnienie przed sądem prawdziwości tych twierdzeń, co przeczy zasadzie domniemania niewinności i przenosi ciężar dowodowy na oskarżonego.

Konsekwencje procesu karnego są dolegliwe. Oskarżony musi stawiać się na kolejne rozprawy, a w przypadku skazania wpisywany jest do rejestru skazanych, co ogranicza możliwość pełnienia funkcji publicznych i pracy w zawodach zaufania publicznego, zaciągnięcia kredytu lub otrzymania dotacji z Unii Europejskiej.

Procesy karne o zniesławienie w praktyce kończą się podobnie jak procesy cywilne wymierzeniem sankcji finansowych. Jednakże skazanie za zniesławienie w procesie karnym nie niesie za sobą żadnej rekompensaty dla osoby, która czuje się zniesławiona. W procesie cywilnym o ochronę dóbr osobistych osoba taka może otrzymać odszkodowanie lub zadośćuczynienie.

W świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka odpowiedzialność karna jest nieproporcjonalną ingerencją w wolność słowa, ograniczając ją w zbyt szerokim zakresie. Kolejne skazania na szczeblu krajowym skutkują negatywnymi dla Polski orzeczeniami Trybunału Strasburskiego i narażają Polskę na odpowiedzialność odszkodowawczą wynikającą z naruszenia przepisów Europejskiej Karty Praw Człowieka. Jak wynika z doniesień medialnych w ostatnim czasie Trybunał kilkakrotnie uznał, że polskie władze naruszyły prawo do swobody wyrażania opinii. Skargi wnieśli dziennikarze gazet lokalnych, którzy zostali skazani za zniesławienie przez polskie sądy mimo, że informacje przez nich przedstawione były oparte o fakty autentyczne a ton ich wypowiedzi prasowej był zrównoważony. Trybunał uznał, że skarżący działali w dobrej wierze, zgodnie z etyką dziennikarską.

INFORMACJE DODATKOWE:

Artykuł 212 k.k. określa przestępstwo **zniesławienia**, które polega na pomówieniu innej osoby, grupy osób, instytucji, osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej o takie postępowanie lub właściwości, które mogą poniżyć ją w opinii publicznej lub narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, zawodu lub rodzaju działalności.

Przedmiotem ochrony jest przede wszystkim dobre imię nie tylko osoby fizycznej, lecz także grupy osób, przez co należy rozumieć zespół ludzi połączony więzią organizacyjną, właściwościami, wspólnym zadaniem lub interesem (np. zespół pracowniczy, osoby wchodzące w skład zarządu firmy, członków drużyny sportowej).

Każdemu podmiotowi przysługuje domniemanie o jego uczciwości, właściwym postępowaniu i posiadaniu cech koniecznych do zajmowania określonego stanowiska, wykonywania zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej.

Treścią pomówienia mogą być właściwości (np. alkoholizm, zboczenie seksualne) lub sposób postępowania (sprzedajność, utrzymywanie kontaktów ze światem przestępczym), które mają charakter poniżający w opinii publicznej albo podrywający zaufanie społeczne.

Pomówienie o niewłaściwe postępowanie powinno powoływać się na fakty, nie może ograniczać się do samych ocen dotyczących właściwości lub cech jednostki.

Pomówienie może być popełnione tylko w formie działania. Nie jest zatem pomówieniem niezaprzeczenie nieprawdziwym zarzutem, mimo że brak reakcji zasługuje na ujemną ocenę. Pomówienia można dokonać za pomocą: wypowiedzi ustnej, wypowiedzi pisemnej, czy też poprzez przedstawienie karykatury. Osoby, w obecności których dokonuje się pomówienie muszą być zdolne do odebrania przekazywanej informacji.

Surowszej karalności podlega sprawca pomówienia, który posłużył się do upowszechnienia nieprawdziwych zarzutów środkami masowego komunikowania się (art. 212 § 2). Mowa tu o: prasie, radiu, telewizji, publikacjach książkowych, nagraniach elektronicznych, internetowej sieci informatycznej.

Ocena zniesławiającego charakteru informacji zależy od kryteriów obiektywnych, a nie od subiektywnego odczucia osoby, której one dotyczą. Decydujące znaczenie ma stwierdzenie czy w odczuciu społecznym zarzut ma charakter zniesławienia.

Zniesławienie jest przestępstwem ściganym z oskarżenia prywatnego (art. 212 § 4), z wyjątkiem sytuacji gdy ze względu na wagę sprawy lub jej społeczne reperkusje prokurator uzna, iż interes społeczny wymaga podjęcia ścigania z urzędu. W takiej sytuacji oskarżony

uzyskuje status oskarżyciela posiłkowego.

W razie skazania sprawcy sąd może orzec nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego, PCK lub na inny cel społeczny wskazany przez pokrzywdzonego.

REKOMENDACJE BIURA:

W większości krajów europejskich z kodeksów karnych wykreślono już odpowiedzialność karną za zniesławienie. Odpowiedzialność karna za słowo jest co do zasady uzasadniona jedynie w najbardziej drastycznych przypadkach nadużycia wypowiedzi, w szczególności w sytuacji nawoływania do nienawiści czy też podżegania do przemocy.

Norma art. 212 k.k. stwarza zagrożenia dla wolności słowa w państwie demokratycznym i powiela rozwiązania z kodeksu cywilnego. Jego likwidacja wydaje się zasadna.

Biuro popiera wniosek autora petycji, gdyż zgodnie z obowiązującym prawem odpowiedzialności za zniesławienie można dochodzić także na drodze cywilnej, gdzie perspektywa uzyskania satysfakcjonującego zadośćuczynienia jest większa i nie wywołuje negatywnych skutków procesu karnego. W procesie karnym oskarżony ma obowiązek stawiania się na każdą z rozpraw. Ponadto osoba skazana za zniesławienie w procesie karnym jest wpisywana do rejestru skazanych, co ma daleko idące konsekwencje w postaci niemożności pełnienia przez nią niektórych funkcji publicznych oraz ograniczonych możliwości wykonywania zawodu.

OPRACOWAŁA

Marzena Krysiak

DYREKTOR

Anna Pomianowska-Bąk